

МВС України від 17 липня 2017 р. № 591 [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text>.

3. Про затвердження Порядку ведення державного Реєстру атестованих судових експертів/ Наказ Міністерства юстиції України від 29.03.2012 № 492/5 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0484-12#Text>.

Кіяниця Володимир Миколайович
старший викладач кафедри
кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України та введення воєнного стану, законодавство нашої держави зазнали змін, які вплинули на сферу застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні.

Закони, такі як "Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України), щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав", "Про внесення змін до Кримінального кодексу та КПК України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки", "Про внесення змін до КПК України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану", "Про внесення змін до КПК України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану"[1] встановили ряд особливостей, які стосуються проведення досудового розслідування, судового розгляду, процесуальних дій, повноважень слідчого судді та керівника органу прокуратури, строків досудового розслідування, застосування запобіжних заходів, порядку закінчення досудового розслідування та можливості відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Перелік наведених законодавчих актів містить значну кількість змін, що стосуються застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні. Обсяг змін у цій сфері настільки великий, що їх повний опис та аналіз в межах однієї статті є неможливим. Проте, можна виділити деякі цікаві аспекти.

Судова практика свідчить, що при розгляді питань, пов'язаних з запобіжними заходами під час воєнного стану, часто виникають певні проблемні аспекти, пов'язані з фізичною відсутністю матеріалів кримінального провадження [2].

Згідно з дослідженням судової практики, слідчі судді та суди при розгляді питання про скасування запобіжного заходу досліджують такі критерії: вид злочину, у вчиненні якого підозрюється або обвинувачується особа; здатність особи здійснювати захист держави; військовозобов'язаність особи; відсутність обмежень щодо несення військової служби та інші фактори.

Загалом, вважається, що навіть у разі правопорушень, що вчиняються в умовах воєнного стану, рішення про застосування запобіжного заходу щодо підозрюваної або обвинуваченої особи повинно бути обґрунтованим та вмотивованим. Таке рішення має бути прийняте з урахуванням усіх обставин кримінального провадження.

У нинішніх умовах воєнного стану законодавець передбачив особливості стосовно зміни запобіжних заходів відповідно до частини 5 та 6 статті 616 КПК. Наприклад, передбачена можливість зміни запобіжного заходу з застави на особисте зобов'язання, або зміни запобіжного заходу з домашнього арешту на особисте зобов'язання.

Розглядаючи питання зміни запобіжного заходу домашнього арешту на запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання в умовах воєнного стану (згідно з частиною 6 статті 616 КПК), цікавим є той факт, що таке рішення приймається слідчим суддею або судом за клопотанням підозрюваного або обвинуваченого. Потрібно відзначити, що зміна запобіжного заходу можлива лише на території, де ведуться активні бойові дії. Це законодавче положення має послідовний та логічний характер [3].

Варто звернути увагу на недоліки, пов'язані з визначенням підстав для скасування запобіжного заходу, які неоднозначно сформульовані в законі (згідно з частиною 2 статті 616 КПК). Законодавець використовує формулювання "за наявності достатніх підстав", що має оціночний характер. Таке формалізоване визначення може викликати неоднозначні тлумачення.

Прийняті законодавчі новелі, що стосуються застосування запобіжних заходів в умовах воєнного стану, мають значний вплив на хід кримінального провадження. Зокрема, спостерігається розширення повноважень обвинувачення, що може позначитися на процесуальних гарантіях прав особи в кримінальному провадженні. В таких умовах законодавець повинен пильно стежити за забезпеченням можливості реалізації права на захист особи, зокрема, при застосуванні найсуворішого запобіжного заходу – тримання під вартою [3].

Отже, умови воєнного стану вимагають введення спеціальних процедур для продовження кримінального провадження, що базується на правозастосовній практиці. Ця практика виявила необхідність регулювання багатьох питань, що виникли в цій сфері з початку воєнних дій на території України.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до КПК України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 01.05.2022 року № 2201-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.
2. Михайленко В. Судова практика з питань запобіжних заходів в умовах воєнного стану. URL:<https://lexinform.com.ua/yuridychna-praktyka/sudovapraktyka-z-pytan-zapobizhnyh-zahodiv-v-umovahvoyoennogo-stanu-2/>.
3. Неледва Н.В. (2022). Особливості застосування запобіжних заходів в умовах воєнного стану: огляд законодавчих новел. юридичний вісник, 198. URL:http://www.pjv.nuoua.od.ua/v6_2022/6_2022.pdf#page=198.

Комаринська Юлія Борисівна
професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВСТАНОВЛЕННЯ СПОСОБІВ ПРИХОВУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

Коло кримінальних правопорушень, вчинення яких пов'язано із домашнім насильством, доволі широке і відповідно має досить велику кількість способів його вчинення та приховування.

Результати багаторічних наукових досліджень з питань створення та вдосконалення методик розслідування різних видів кримінальних правопорушень ввели у криміналістичну науку розмежування способу вчинення кримінального правопорушення на повноструктурний, що поєднує єдиним замислом спосіб підготовки, вчинення та приховування кримінального правопорушення і протилежний такому, тобто неповноструктурний, тобто спосіб вчинення та приховування розглядаються як окремі категорії.

В переважній більшості спосіб приховування розглядається вченими-криміналістами [1; 2; 3; 4 та інші] як вжиття особами певних дій, з метою знищення або спотворення слідової інформації кримінального правопорушення.

Досліджуючи кримінальні правопорушення, пов'язані із домашнім насильством, доречним буде акцентувати увагу на тому, що способи вчинення таких кримінальних правопорушень потребують розмежування на дві групи відповідно від наявності або відсутності такого елементу як приховування:

1) Кримінальні правопорушення в яких під способом вчинення слід розуміти повноструктурне поняття способу вчинення. У таких випадках особою правопорушника, переважно, виступає кривдник, особа, яка чинить